

Subject Area
EconomicsYear: 2022
Vol: 8
Issue: 96
PP: 1001-1012Arrival
08 January 2022
Published
24 March 2022
Article ID Number
3927
Article Serial Number
16Doi Number
<http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3927>**How to Cite This****Article**
Ekinci, C. & Uğurlu, S.
(2022). "KOSGEB
Destekleri Bağlamında
Engelli
Girişimciliğinin
Bölgesel ve Sektörel
Olarak Analizi"
International Social
Sciences Studies
Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:8, Issue:96;
pp:1001-1012Social Sciences Studies
Journal is licensed
under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.**1. GİRİŞ**

Engellilik durumu insanlık tarihinin her döneminde yaşanmış ve bundan sonra da yaşanmaya devam edecektir. Her dönemde ve her çağda engelli bireyler toplumsal olarak kendilerine yönelik birçok yaptırımla karşı karşıya kalmıştır. Engelli bireylerin yaşadığı sorunların temelinde yatan problem ise ekonomik problemlerdir. Engelli bireylerin istihdamı konusunda yapılan yasal düzenlemeler incelendiğinde ulusal ve uluslararası politika yapımcıların çeşitli çabaları olsa da bu çabaların yeterli olmadığı görülmektedir. Son dönemlerde istihdam konusunda girişimcilik ön plana çıkmaktadır. Engelli olsun ya da olmasın çeşitli ekonomik problemlerle karşı karşıya kalan her birey yaşadığı buhranın sonucu olarak çeşitli reaksiyonlar ortaya çıkarabilmektedir.

Girişimcilik konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde girişimciliğin ülke ekonomileri açısından ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Girişimcilik olgusu aynı zamanda engelli bireyler açısından da çok önemli bir konudur. Çünkü engellerinden dolayı istihdam alanında çeşitli problemler yaşayan veya yeterince varlık gösteremeyen bireyler girişimciliğin sağladığı esnek çalışma saatleri veya fiziki çevre koşullarından bağımsızlık gibi avantajlarla ekonomik alanda daha etkin bir şekilde varlık göstermektedirler. Girişimcilik faaliyetinde bulunan engelli bireyler yeni istihdam alanları meydana getirmekte ve böylece istihdam oranlarını yükselterek işsizlik

KOSGEB Destekleri Bağlamında Engelli Girişimciliğinin Bölgesel Ve Sektörel Olarak Analizi¹**Regional and Sectoral Analysis of Disabled Entrepreneurship in the Context Of KOSGEB Support**Cem EKİNCİ¹ Süleyman UĞURLU² ¹ Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İktisat Bölümü, Karabük/Türkiye² Dr. Öğr. Üyesi Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Karabük/Türkiye**ÖZET**

Engellilik kavramı, toplumsal açıdan ele alındığında üzerinde durulması gereken en önemli konulardan birisidir. Engelli bireylerin toplumsal yaşamda karşı karşıya kaldığı birçok olumsuzluk bulunmaktadır. Bu olumsuzluklardan en önemlisinin ekonomik olumsuzluklar olduğu belirtilmektedir. Bu noktada engelli bireylerin iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar büyük önem taşımaktadır. Bu sorunların en başında ayrımcılık gelmektedir.

Girişimcilik, iş ortamındaki olumsuz algılar ve durumlar nedeniyle engelliler için en iyi alternatiflerden biridir. Girişimcilik, engelli bireylerin ayrımcılıkla karşı karşıya kalmadan gelir elde etmelerini ve yaşamlarını sürdürmelerini sağlamaktadır. Girişimciliğin makroekonomik alanda da birçok avantajı bulunmaktadır. Bu avantajlardan en önemlisi işsizliğin azaltılmasıdır. Engelli bireyler girişimcilik faaliyetinde buldukları takdirde işsizlikte azalmalar görülecek bununla birlikte milli gelir olumlu etkilenecek ülkeler açısından refah artışı sağlanacaktır.

Yapılan çalışmada KOSGEB aracılığıyla elde edilen veriler doğrultusunda engelli girişimcilerin 2010-2020 döneminde faaliyet gösterdikleri belirli sektörlerdeki durumları bölgesel olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Engelli Girişimciliği, Engelli İstihdamı, Ekonomik Gelişme**ABSTRACT**

The concept of disability is one of the most important issues to be considered when considered from a social point of view. There are many negativities that disabled individuals face in social life. It is stated that the most important of these negativities is economic negativities. At this point, the problems faced by disabled individuals in business life are of great importance. Discrimination comes first among these problems.

Entrepreneurship is one of the best alternatives for disabled people due to negative perceptions and situations in business life. Entrepreneurship enables disabled people to earn income and maintain their lives without facing discrimination. Entrepreneurship also has many advantages in the macroeconomic field. The most important advantage is the reduction of unemployment. However, national income will be positively affected and welfare will be increased for countries.

In the study, in line with the data obtained through KOSGEB, the situation of disabled entrepreneurs in certain sectors in which they operate in the 2010-2020 period will be examined regionally.

Key Words: Entrepreneurship, Disabled Entrepreneurship, Disability of Employment, Economic Development

¹ "Bu çalışma Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi CEM EKİNCİ tarafından hazırlanan "KOSGEB Destekleri Bağlamında Engelli Girişimciliğinin Bölgesel Olarak Analizi" başlıklı Yüksek Lisans Tezinden derlenmiştir."

konusunda olumlu katkılar sağlamaktadır. Bu katkılar üretim ve yatırımı destekleyerek milli gelirden de iyileşmelere neden olmaktadır.

Tüm bu durumlar karşısında öne çıkması ve çıkarılması gereken nokta engelli bireylere yeni bir ekonomik alan oluşturmaktır. Buna istinaden çalışmanın amacı engelli bireylerin belirlenen sektörlerdeki faaliyet durumlarını bölgesel olarak incelemek ve durum tespiti yaparak mevcut konumun daha da iyileştirilmesi amacıyla yapılabilecekler konusunda çözüm önerileri sunmaktır.

2. KAVRAMSAL OLARAK ENGELLİLİK OLGUSUNUN İNCELENMESİ

Özürlü, sakat ve engelli kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Söz konusu bu kavramlar aynı olguyu veya durumu ifade etmek için kullanılmakta ancak bu kavramların anlamca birbirinden farklı olduğu pek bilinmemektedir (Şişman, 2012: 70). Özur, kelime anlamı olarak bir kusurun hoş görülmesi anlamına gelmektedir. Özel gereksinimli birey ise mevcut koşullara göre bazen dezavantajlı bir konumdayken bazen söz konusu bu dezavantajın ortadan kaybolmasını ifade etmektedir (Ertürk vd., 2014: 377). Dilimizde sakat ve özürlü kavramlarının birbiri yerine kullanılması sorunu ilk olarak 2006 yılında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme”de engelli kelimesinin kullanılmasıyla bir farkındalık kazanmış ve sonraki süreçte engelli kelimesinin tercih edilmesine olanak tanımıştır (Şişman, 2012: 71).

2.1 Engellilik Olgusunun Tarihsel Evrimi

Ülke toplumları açısından kabul edilen bedensel algılar dışında görülen farklılıklar toplumsal anlamda norm dışı olarak kabul edilmektedir (Nazlı, 2012: 16). Antik Yunan döneminde engelli olarak dünyaya gelen bireylerin çeşitli teolojik inanışlar doğrultusunda ölüme mahkûm edildiği görülmektedir (Tokol ve Alper, 2015: 341). Sanayi Devrimi’nden sonraki süreçte ise engelliler farklı bir çalışma sistemine uyum sağlamaya zorlanmış, genel anlamda bu uyum sağlama sürecinde çeşitli zorluklar ortaya çıktığı için engelli bireyler işgücü piyasasının dışına itilmişlerdir (Çetin, 2017: 96). Sosyal politikaların ortaya çıkmasının Sanayi Devrimi ve Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde gerçekleştiği görülmektedir (Küçükali, 2015: 102). Engellilik haklarına yönelik duyarlılığın oluşması Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonunda dünyanın birçok ülkesinde engelli nüfusun gözle görülür bir şekilde artmasıyla gerçekleşmiştir (Çetin, 2017: 98).

2.2. Engelli Bireylerin İstihdamına Yönelik Uygulamalar

Engelli bireyler daha az istihdam şansı bulan gruplar arasında yer almaktadır (Arslan ve Altıntaş, 2014: 166). Engelli bireyler istihdam öncesinde ve istihdam ediliş aşmasında işsizlik oranının fazla olması ve eksik istihdam gibi engellerle yüz yüze gelmektedir. Bunun sonucu olarak engellilik olgusu ile yoksulluk olgusu arasında doğru orantı olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Yoksulluk olgusuna paralel olarak engelli bireylerin daha düşük eğitim seviyesine sahip oldukları da söylenebilmektedir (Durmaz, 2017: 257). Engelli bireylerin istihdam ediliş süreçlerindeki sorunlar detaylı olarak incelendiği takdirde aslında bütün bu sorunların bir şekilde birbirinin sebebi veya sonucu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda engelli bireylerin yetersiz eğitim almaları ve genel olarak vasıfsız işlerde çalıştırılıyor olması toplumsal anlamda bakıldığında engelli bireyleri oldukça olumsuz etkilemektedir. Bütün bu nedenlerin sonucunda da engelli bireylerin istihdam ediliş süreçlerinde birçok olumsuzluk ortaya çıkmaktadır (Gönülaçan, 2016: 66).

Türkiye’de engelli bireylerin istihdamına yönelik yasal düzenlemelerden ilki 1967 yılında yürürlüğe konulan 854 sayılı Deniz İş Kanunu’dur. Ortaya konulan bu kanunun 13. maddesinde yer alan “Sakat ve Eski Hükümlü Çalıştırma” ibaresiyle birlikte engellilere yönelik uygulamalar oluşmaya başlamıştır (Hüseyinli vd., 2017: 141). Bununla birlikte Türkiye’de engellilere yönelik politikaların ve yasal düzenlemelerin yoğun olarak uygulanması 1997 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığı’nın faaliyete geçirilmesi ve 2005 yılında 5378 sayılı “Özürlüler Kanunu” yürürlüğe girmesi ile birlikte olmuştur (Şişman, 2011: 171).

Engelli bireylerin istihdam hayatına katılabilmesi için çıkarılan yasa ve yönetmelikler birtakım istihdam yöntemleri belirlemiş ve engelli bireyleri istihdam etmekten kaçınan işverenlere de çeşitli yaptırımlar uygulanacağı vurgulanmıştır. İfade edilmek istenen istihdam yöntemleri yedi başlık altında toplanabilmekte ve şu şekilde sıralanabilmektedir (Genç ve Çat, 2013: 375-376):

- ✓ Kota yöntemi,
- ✓ Korumalı istihdam yöntemi,
- ✓ Kişisel çalışma yöntemi,
- ✓ İşverenlerin gönüllü olarak engelli istihdamı,
- ✓ Evde çalışma yöntemi,
- ✓ Kooperatif çalışma yöntemi,

✓ Sadece engellilerin çalıştığı alanlarda istihdamdır.

Kota sistemi, işverenlerin belli bir oranda engelli işçi çalıştırmasını gerektiren bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntem engelli bireylerin iş bulma süreçlerini oldukça kolaylaştırmaktadır (Kayıhan ve Köse, 2018: 36). Kota sistemi ilk olarak 1919 yılında Almanya tarafından kullanılmıştır (Genç ve Çat, 2013: 375). Kota sistemi istihdamın paylaşılmasını ve engelli bireylerin istihdam alanında bütünleşmelerini sağlamak amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu kota sisteminin yüzdesel durumu ülkelerin kalkınmışlık ve gelişmişliği açısından bir gösterge olarak kabul edilebilmektedir (Öz ve Orhan, 2012: 39).

Korumalı işyeri, piyasada istihdam güçlüğü çeken engelli bireylere yönelik olarak devlet tarafından, bu bireylerin istihdam edilmeleri amacıyla işyerlerine çeşitli teşvik ve düzenlemelerin yapıldığı istihdam yöntemidir (Bozatay ve Ayyıldız, 2018: 88). Korumalı işyerlerinin birçok yararı bulunmaktadır. Bu yararlardan en önemlisi, çalışma ortamındaki çalışanların tamamının engelli bireylerden oluşmasından dolayı istihdamı sürdürme aşamalarında engelli bireyler ile engelli olmayan bireyler arasındaki uyumsuzlukların yaşanmamasıdır (Öz ve Orhan, 2012: 42).

Korumalı İşyeri Hakkında Yönetmelik'e göre bireylerin söz konusu bu işyerlerinde çalışabilmeleri için çeşitli şartların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu şartlar üç başlık altında sıralanabilmektedir (Kayıhan ve Köse, 2018: 37):

- ✓ Asgari olarak %40 oranında zihinsel veya ruhsal engelli olmak
- ✓ 15 yaşını doldurmuş olmak
- ✓ Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'a kayıtlı olmak

Kişisel çalışma yöntemi, engelli bireylerin kendilerince istihdam alanı açarak hayatlarını sürdürdüğü bir yöntem olarak tanımlanabilmektedir. Ancak kişisel çalışma yöntemi engelli bireyler tarafından uygulanabilirliği oldukça sınırlı bir yöntemdir (Genç ve Çat, 2013: 376). Bu yöntemin uygulanabilmesi birkaç şartın gerçekleşmesine bağlıdır. Bu şartlar birkaç başlık altında sıralanacak olursa modelin anlaşılması açısından oldukça yararlı olacaktır.

İfade edilen bu şartlar şu şekilde sıralanabilmektedir (Habalı, 2019: 55):

- ✓ Engelli bireylerin eğitim durumu
- ✓ İş kurulacak olan dönemdeki ekonomik koşullar ve sermaye yaratabilme
- ✓ Engelli bireylerin yapacakları iş konusundaki eğitim durumu
- ✓ Girişimciliğin özendirilmesi

İşverenlerin gönüllü olarak engelli istihdamı yöntemi, işverenlerin üzerlerinde hiçbir baskı veya zorunluluk hissetmeksizin engelli birey istihdam etmesi yöntemidir (Öz ve Orhan, 2012: 43).

Günümüz teknolojisinde birçok iş türü işyeri ortamı gerektirmeden internet üzerinden yürütülebilmektedir. Bu yöntem daha çok özürsüzlük derecesi yüksek ve hareket alanı kısıtlı olan engelli bireylere yönelik olarak kullanılmaktadır (Öz ve Orhan, 2012: 44). Fiziki çalışma gerektiren işlerde ise yapılacak olan işler engelli bireylerin ev ortamında yürütebilecekleri şekilde düzenlenmektedir. Türkiye'de söz konusu bu yöntem iş kanunu içerisinde yer almaktadır (Köksal, 2010: 57).

Kooperatif çalışma yöntemi, engelli bireylerin kendilerinin kurduğu veya çeşitli devlet kurumlarının desteğini alarak kurulmasını sağladığı çeşitli kooperatiflerde istihdam sağladığı yöntemdir (Eren, 2010: 33). Kooperatif çalışma yöntemi incelendiği takdirde korumalı işyeri uygulamasına oldukça benzediği görülmektedir. Bu noktada en temel farkı korumalı işyeri ortamlarında örgütlenme işyerleri şeklinde yapılırken kooperatif çalışma yönteminde ise örgütlenme kooperatifler aracılığıyla yapılmaktadır (Bozatay ve Ayyıldız, 2018: 89).

Bu istihdam yönteminde engelli bireyler, engel türüne uygun olan işlerde çalıştırılmaktadır (Kayıhan ve Köse, 2018: 40). Bu yöntemin verimli olabilmesi, engelli bireylerin engel türlerine göre değerlendirilip kendilerine uygun işlerde çalıştırılması gerekmektedir (Bozatay ve Ayyıldız, 2018: 89).

3. GİRİŞİMCİLİĞİN ÜLKE EKONOMİLERİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Girişimci kavramı ilk olarak Richard Cantillon tarafından kullanılmıştır. Cantillon'un tanımına göre girişimci, piyasadaki fırsatları değerlendirmek amacıyla oluşan risklere katlanan kişidir (Özdevecioğlu ve Karaca, 2015: 15). Girişimcilik kavramı, Fransızca "entreprendre" ve Almanca "unternehmen" sözcüklerinden türetilmiştir. Türkçe 'de ise "üstlenmek" anlamına gelmektedir. Richard Cantillon'a göre girişimcilik kavramı sermayedarlar (arazi sahipleri), girişimciler (arbitrajcı) ve işçiler olmak üzere üç temel öğeden oluşmuştur (Ağca ve Yumuşakipek, 2015: 13).

Ekonomik kalkınma genel olarak sadece niceliksel bir artışı ifade etmemektedir. Niceliksel artışın yanında niteliksel artışları da barındırması gerekmektedir. Bu niteliksel artışlar, ekonomilerde yönetilen kurumlar, organizasyonlar ya da kültür ile birlikte ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2017:377). Girişimcilik olgusunun ülke kalkınması üzerinde büyük önemi bulunmaktadır. Bu önemi vurgulamak açısından en önemli katkı Schumpeter tarafından yapılmıştır. Schumpeter'a göre kalkınma olgusu yenilik ile birlikte ortaya çıkmaktadır (Doğan, 2015: 300). Girişimcilik faaliyetinde bulunmadan önce yatırım yapılacak sektörün araştırılması da ekonomik açıdan önemlidir. Çünkü faaliyet gösterilebilecek olan her sektör kendi içinde birtakım farklılıklar göstermektedir. Söz konusu sektöre giriş için gereken sermaye miktarı ya da sektörün uzun vadede ne tür olgularla karşı karşıya kalacağı sektör seçiminde en önemli değişkenler arasındadır (Bozkurt vd., 2015: 80).

3.1. Engelli Girişimciliğinin Makroekonomik Önemi

Literatürde engellilik ve girişimcilik üzerine kendi kendine çalışmayı veya girişimciliğe yol açan faaliyetlerde bulunmayı açıklamak için iki terim birbiri yerine kullanılmaktadır. Bu terimler serbest meslek ve girişimciliştir. Serbest meslek, istihdam edilerek gelir elde etmek yerine bireysel çalışma ve performansla gelir elde etmek üzerinde durmaktadır. Girişimcilik olgusu ise piyasaya bir yenilik kazandırmak üzerinde durmaktadır (Maritz ve Laferriere, 2016: 46). Engelli bireylerin, engelli olmayan bireylere göre serbest meslek sahibi olma olasılıkları yüksektir. Bu durumun iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi engelli bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olmasıdır. İkincisi ise ilerleyen yaşlarda engelli olma olasılığının yükselmesine bağlı olarak kişilerin mevcut bilgi ve birikimlerini değerlendirmek istemeleridir (Aköğretmen ve Orhan, 2020: 243).

Serbest meslek sahibi olarak kabul edilmenin çeşitli yolları bulunmaktadır. Bu yollar şu şekilde sıralanabilmektedir: Mal sahibi olmak, bağımsız bir yüklenici olmak, bir ortaklığın üyesi olmak, limitet şirket üyesi olmak, kooperatif üyesi olmak, serbest çalışan olmak (Balcazar vd., 2014: 146).

Yüksek işsizliğin ortaya çıkmasının nedeni, engelli bireylerin iş bulma umutlarının çok düşük olmasından dolayı oluşan negatif düşüncedir. Engelli bireylerin istihdam alanında var olmaları oldukça önem taşımaktadır. Söz konusu bu durum toplumsal katılım açısından büyük fayda sağlayacaktır (Raudsaar ve Kaseorg 2013: 124). Girişimcilik ve ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Girişimcilik, engelli bireylerin ayrımcılık, işveren algıları, eşitsizlik gibi konulardan kaçınmaları için bir olanaktır. Engelli bireylerin girişimciliğe yönelmesini sağlamak amacıyla daha proaktif bir bakış açısıyla eğitim verilmelidir. Böylece girişimcilik alanında engelli bireyler için olumlu bir atmosfer yaratılmalıdır (Rozali ve Abdullah, 2017: 337).

Engelli bireylerin girişimcilik faaliyetine yönelmesi birtakım olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Bu olumlu sonuçlar şu şekilde sıralanabilmektedir (Dragic ve Kastratovic, 2016: 71):

- ✓ Engelli bireylerin yeterlilik duygularını ve topluma faydalı olabilme duygularını geliştirmek
- ✓ İstihdamı teşvik etmek
- ✓ Sosyal politikaları geliştirmek
- ✓ Engelli bireylerin olanaklarının pozitif bir hal almasını sağlamak
- ✓ Vergi potansiyelinin gelişmesi
- ✓ Uygun girişimcilik ortamı meydana getirmek

Engelli bireylerin girişimciliğe yönelmesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; bireyin engel türü, eğitimsel faktörler, sosyo-ekonomik faktörler ve ailevi faktörler olarak sıralanabilmektedir (Roman ve Senan, 2019: 3).

Türkiye'de engelli girişimciliğinin artırılması için ilk olarak engelli bireylerin eğitime erişebilirliklerinin tam olarak sağlanması ve bununla birlikte engelli bireyler ve aileleri için çeşitli destekler sağlanarak girişimciliğe teşvik edilmeleri gerekmektedir. Söz konusu bu teşvikin sağlanmasıyla engelli bireyler kurdukları girişimlerde istihdam alanı da açmış olacaklardır (Aköğretmen ve Orhan, 2020: 239).

Girişimcilik sürecinde bütün girişimci adayları çeşitli zorluklarla yüz yüze gelmektedir. Bu noktada engelli girişimci adayları söz konusu bu zorluklara ek olarak farklı birtakım zorluklarla mücadele etmek durumundadırlar. Engelli bireylerin girişimcilik sürecinde karşılaştıkları zorluklar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır (Aköğretmen ve Orhan, 2020: 247):

- ✓ Finansal zorluklar
- ✓ Engelli bireylerin sosyal yardımlarını kaybetme korkusu (refah tuzağı)
- ✓ Girişimcilik konusunda bilgi, beceri ve motivasyon eksikliği
- ✓ İş ve meslek danışmanlarının tutumları
- ✓ Tüketici ayrımcılığı

4. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye’de engellilik olgusu incelendiğinde engelli bireylerin gerek sosyal gerekse ekonomik olarak birçok sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu noktada bu sorunların en önemlisi ekonomik sorunlardır. Engelli bireyler hem iş arama sürecinde hem de işe yerleştikten sonraki süreçte çalışma koşulları ve işveren tutumları açısından sıkıntı yaşamakta ve ayrımcılığa uğramaktadırlar. Bu araştırmanın konusu Türkiye’de engelli girişimciliğin önemini ve ekonomik yansımalarını bölgesel bazda ele alarak değerlendirme yapmaktır.

Yapılan çalışmada 2010-2020 döneminde KOSGEB’e (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) başvuruda bulunan engelli ve diğer girişimciler İmalat, Bilgi ve İletişim, Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri, Perakende ve Toptan Ticaret, İnşaat, Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler sektörlerindeki dağılımına göre bölgesel olarak incelenecektir.

5. BULGULAR

Yapılan analizler SPSS 22 paket programı kullanılarak Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı KOSGEB tarafından sağlanan veriler ile elde edilmiştir. Referans değerimiz $\alpha=0,05$ olarak belirlenmiştir.

5.1 Engelli Girişimcilerin Sektörel Olarak Bölge Bazında İncelenmesi

Vaka İşleme Özeti

	Vakalar					
	Geçerli		Eksik		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Bölge * Sektör	965	100,0%	0	0,0%	965	100,0%

Yapılan analizde 2010-2020 döneminde incelenen sektörlerde ve bölgelerde toplam 965 engelli girişimcinin KOSGEB’e başvuruda bulunduğu görülmektedir.

Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	48,088 ^a	30	,019
Likelihood Ratio	52,118	30	,007
Linear-by-Linear Association	,813	1	,367
N of Valid Cases	965		

a. 15 hücreler (35,7%) 5 ‘ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum 2,59 ‘dur.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere P değeri 0.019 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu bu değer referans değerimiz olan 0.05 değerinden küçük olduğu için anlamlı bir farklılık var şeklinde bir değerlendirme yapmamız mümkün olacaktır.

Tablo:1 Engelli Girişimcilerin Sektörel Bazda Bölgesel Durumları
Bölge * Sektör Çapraz Tablolama

Bölge		Sektör						Toplam
		İmalat	Bilgi ve İletişim	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Perakende ve Toptan Ticaret	İnşaat	Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	
Marmara	Sayı	67	12	42	73	10	12	216
	Sektör içinde %	21,8%	48,0%	25,3%	19,0%	25,0%	28,6%	22,4%
Ege	Sayı	28	2	23	54	3	4	114
	Sektör içinde %	9,1%	8,0%	13,9%	14,1%	7,5%	9,5%	11,8%
Akdeniz	Sayı	41	3	20	45	3	2	114
	Sektör içinde %	13,3%	12,0%	12,0%	11,7%	7,5%	4,8%	11,8%
İç Anadolu	Sayı	71	3	31	76	12	9	202
	Sektör içinde %	23,1%	12,0%	18,7%	19,8%	30,0%	21,4%	20,9%
Karadeniz	Sayı	45	0	20	41	3	5	114
	Sektör içinde %	14,6%	0,0%	12,0%	10,7%	7,5%	11,9%	11,8%
Güneydoğu Anadolu	Sayı	36	3	7	42	5	7	100
	Sektör içinde %	11,7%	12,0%	4,2%	10,9%	12,5%	16,7%	10,4%
Doğu Anadolu	Sayı	20	2	23	53	4	3	105
	Sektör içinde %	6,5%	8,0%	13,9%	13,8%	10,0%	7,1%	10,9%
Toplam	Sayı	308	25	166	384	40	42	965
	Sektör içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2010-2020 döneminde engelli girişimcilerin seçilmiş sektörlere göre bölgesel bazda durumları görülecektir. Yapılan bu analizde Marmara Bölgesi'nde toplam 216 engelli girişimcinin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bu girişimcilerden 73 tanesi perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterirken ikinci olarak 67 tanesinin ise imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Son olarak Marmara Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise fiziksel faktörlerin üst düzeyde kullanımını gerektiren inşaat sektörüdür. Ege Bölgesi incelendiğinde toplam 114 engelli girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Engelli girişimcilerin 54 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmekte bununla birlikte ikinci olarak da 28 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Ege Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Akdeniz Bölgesi incelendiğinde toplam 114 engelli girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Engelli girişimcilerin 45 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmekte bunun yanında ikinci olarak da 41 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Akdeniz Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise mesleki ve bilimsel faaliyetler sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

İç Anadolu Bölgesi incelendiğinde toplam 202 engelli girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Engelli girişimcilerin 76 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmekte bununla birlikte ikinci olarak da 71 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karadeniz Bölgesi incelendiğinde toplam 114 engelli girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Engelli girişimcilerin 45 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmekte bununla birlikte ikinci olarak da 41 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise inşaat sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadeniz Bölgesi açısından bilgi ve iletişim sektöründe de faaliyet gösterilmemesi oldukça dikkat çekicidir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi incelendiğinde toplam 100 engelli girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Engelli girişimcilerin 42 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmekte bununla birlikte ikinci olarak da 36 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesi incelendiğinde toplam 105 engelli girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Engelli girişimcilerin 53 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmekte bununla birlikte ikinci olarak da 20 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en az faaliyette bulunduğu sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2. Diğer Girişimcilerin Sektörel Olarak Bölge Bazında İncelenmesi

Vaka İşleme Özeti

	Vakalar					
	Geçerli		Eksik		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Bölge * Sektör	111208	100,0%	0	0,0%	111208	100,0%

Yapılan analizde 2010-2020 döneminde incelenen sektörlerde ve bölgelerde toplam 111208 girişimcinin KOSGEB'e başvuruda bulunduğu görülmektedir.

Ki-Kare Testi

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2178,216 ^a	30	,000
Likelihood Ratio	2128,830	30	,000
Linear-by-Linear Association	15,400	1	,000
N of Valid Cases	111208		

a. 0 hücreler (,0%) 5 'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 260,45 'tir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere P değeri 0.000 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu bu değer referans değerimiz olan 0.05 değerinden küçük olduğu için "anlamlı bir farklılık var" şeklinde bir değerlendirme yapmamız mümkün olacaktır.

Tablo:2 Girişimcilerin Sektörel Bazda Bölgesel Durumları
Bölge * Sektör Çapraz Tablolama

Bölge		Sektör					Toplam	
		İmalat	Bilgi ve İletişim	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Perakende ve Toptan Ticaret	İnşaat		Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler
Marmara	Sayı	7720	1077	3566	8467	992	2329	24151
	Sektör içinde %	21,7%	39,8%	20,9%	20,2%	16,7%	28,9%	21,7%
Ege	Sayı	4542	326	2819	5525	755	1013	14980
	Sektör içinde %	12,8%	12,0%	16,6%	13,2%	12,7%	12,6%	13,5%
Akdeniz	Sayı	4291	231	2316	6709	798	949	15294
	Sektör içinde %	12,1%	8,5%	13,6%	16,0%	13,5%	11,8%	13,8%
İç Anadolu	Sayı	6755	560	2544	7099	1096	1558	19612
	Sektör içinde %	19,0%	20,7%	14,9%	16,9%	18,5%	19,3%	17,6%
Karadeniz	Sayı	4732	174	3014	5318	982	818	15038
	Sektör içinde %	13,3%	6,4%	17,7%	12,7%	16,6%	10,1%	13,5%
Güneydoğu Anadolu	Sayı	3855	163	1178	4856	628	761	11441
	Sektör içinde %	10,8%	6,0%	6,9%	11,6%	10,6%	9,4%	10,3%
Doğu Anadolu	Sayı	3635	178	1590	3973	682	634	10692
	Sektör içinde %	10,2%	6,6%	9,3%	9,5%	11,5%	7,9%	9,6%
Toplam	Sayı	35530	2709	17027	41947	5933	8062	111208
	Sektör içinde %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2010-2020 döneminde girişimcilerin seçilmiş sektörler göre bölgesel bazda durumları görülecektir. Yapılan analizde Marmara Bölgesi'nde toplam 24151 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 8467 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İkinci olarak 7720 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Marmara Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise inşaat sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ege Bölgesine bakıldığında toplam 14980 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 5525 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir.

İkinci olarak 4542 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Ege Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Akdeniz Bölgesine bakıldığında toplam 15294 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 6709 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İkinci olarak 4291 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Akdeniz Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. İç Anadolu Bölgesi'ne bakıldığında toplam 19612 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 7099 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İkinci olarak 6755 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir.

İç Anadolu Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadeniz Bölgesi'ne bakıldığında toplam 15038 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 5318 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İkinci olarak 4732 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne bakıldığında toplam 11441 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 4856 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İkinci olarak 3855 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'ne bakıldığında toplam 10692 tane girişimcinin faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bu girişimcilerden 3973 tanesinin perakende ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. İkinci olarak 3635 tanesinin imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde girişimcilerin en az faaliyet gösterdiği alan ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.3. Engelli ve Diğer Girişimcilerin Sektörel Olarak Bölge Bazında İncelenmesi

Vaka İşleme Özeti

Bölge		Vakalar					
		Geçerli		Eksik		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
Marmara	Sektör * Engel	24367	100,0%	0	0,0%	24367	100,0%
Ege	Sektör * Engel	15094	100,0%	0	0,0%	15094	100,0%
Akdeniz	Sektör * Engel	15408	100,0%	0	0,0%	15408	100,0%
İç Anadolu	Sektör * Engel	19814	100,0%	0	0,0%	19814	100,0%
Karadeniz	Sektör * Engel	15152	100,0%	0	0,0%	15152	100,0%
Güneydoğu Anadolu	Sektör * Engel	11541	100,0%	0	0,0%	11541	100,0%
Doğu Anadolu	Sektör * Engel	10797	100,0%	0	0,0%	10797	100,0%

Yapılan analizde 2010-2020 döneminde Marmara Bölgesi'nde 24367 girişimcinin, Ege Bölgesi'nde 15094 girişimcinin, Akdeniz Bölgesi'nde 15408 girişimcinin, İç Anadolu Bölgesi'nde 19814 girişimcinin, Karadeniz Bölgesi'nde 15152 girişimcinin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 11541 girişimcinin, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 10797 girişimcinin KOSGEB'e başvuruda bulunduğu görülmektedir.

Ki Kare Testi

Bölge		Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Marmara	Pearson Chi-Square	7,764 ^a	5	,170
	Likelihood Ratio	8,102	5	,151
	Linear-by-Linear Association	1,082	1	,298
	N of Valid Cases	24367		
Ege	Pearson Chi-Square	7,893 ^b	5	,162
	Likelihood Ratio	8,361	5	,137
	Linear-by-Linear Association	,289	1	,591
	N of Valid Cases	15094		
Akdeniz	Pearson Chi-Square	9,469 ^c	5	,092
	Likelihood Ratio	10,852	5	,054
	Linear-by-Linear Association	7,750	1	,005
	N of Valid Cases	15408		
İç Anadolu	Pearson Chi-Square	5,451 ^d	5	,363
	Likelihood Ratio	6,256	5	,282
	Linear-by-Linear Association	,519	1	,471
	N of Valid Cases	19814		
Karadeniz	Pearson Chi-Square	6,861 ^e	5	,231
	Likelihood Ratio	8,801	5	,117
	Linear-by-Linear Association	3,028	1	,082
	N of Valid Cases	15152		
Güneydoğu Anadolu	Pearson Chi-Square	2,982 ^f	5	,703
	Likelihood Ratio	2,703	5	,746
	Linear-by-Linear Association	,164	1	,686
	N of Valid Cases	11541		
Doğu Anadolu	Pearson Chi-Square	18,034 ^g	5	,003
	Likelihood Ratio	18,968	5	,002
	Linear-by-Linear Association	3,368	1	,066
	N of Valid Cases	10797		

a. 0 hücreler (,0%) 5 'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 8,88 'dir.

b. 1 hücreler (8,3%) 5 'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 2,48 'dir..

c. 1 hücre (8,3%) 5 'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 1,73 'tür.

d. 0 hücreler (,0%) 5 'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 5,74 'tür.

e. 1 hücreler (8,3%) 5 Ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 1,31 'dir.

f. 1 hücreler (8,3%) 5 Ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 1,44 'dir.

g. 1 hücreler (8,3%) 5 Ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 1,75 'dir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde P değerinin Doğu Anadolu Bölgesi dışındaki diğer bölgelerde referans değer olan 0.05 değerinden büyük olduğu görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle Doğu Anadolu Bölgesi dışındaki diğer bölgelerde anlamsal bir farklılık bulunmamaktadır. Yalnızca Doğu Anadolu Bölgesi'nde anlamsal bir farklılık vardır şeklinde değerlendirme yapmak mümkün olmaktadır. Bunun nedeni diğer bölgelerde engelli ve engelli olmayan girişimciler arasında sektörel dağılımlarında oransal olarak belirgin bir değişiklik oluşmamışken, Doğu Anadolu Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimciler arasında özellikle imalat, perakende ve toptan ticaret, konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörlerinde oransal olarak belirgin değişikliklerin meydana gelmesidir.

Tablo:3 Engelli ve Diğer Girişimcilerin Sektörel Bazda Bölgesel Durumları
Sektör * Engel Çapraz Tablolama

Bölge	Sektör	İmalat	Sayı	Engel		Toplam
				Engelli	Engelli Olmayan	
Marmara	İmalat	Sayı	67	7720	7787	
		Engel içinde %	31,0%	32,0%	32,0%	
	Bilgi ve iletişim	Sayı	12	1077	1089	
		Engel içinde %	5,6%	4,5%	4,5%	
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	42	3566	3608	
		Engel içinde%	19,4%	14,8%	14,8%	
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	73	8467	8540	
		Engel içinde %	33,8%	35,1%	35,0%	
	İnşaat	Sayı	10	992	1002	
		Engel içinde %	4,6%	4,1%	4,1%	
	Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	12	2329	2341	
		Engel içinde %	5,6%	9,6%	9,6%	
	Toplam		Sayı	216	24151	24367
			Engel içinde%	100,0%	100,0%	100,0%
Ege	İmalat	Sayı	28	4542	4570	
		Engel içinde %	24,6%	30,3%	30,3%	
	Bilgi ve iletişim	Sayı	2	326	328	
		Engel içinde %	1,8%	2,2%	2,2%	
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	23	2819	2842	
		Engel içinde %	20,2%	18,8%	18,8%	
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	54	5525	5579	
		Engel içinde %	47,4%	36,9%	37,0%	
	İnşaat	Sayı	3	755	758	
		Engel içinde %	2,6%	5,0%	5,0%	
	Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	4	1013	1017	
		Engel içinde %	3,5%	6,8%	6,7%	
	Toplam		Sayı	114	14980	15094
			Engel içinde %	100,0%	100,0%	100,0%
Akdeniz	İmalat	Sayı	41	4291	4332	
		Engel içinde %	36,0%	28,1%	28,1%	
	Bilgi ve iletişim	Sayı	3	231	234	
		Engel içinde %	2,6%	1,5%	1,5%	
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	20	2316	2336	
		Engel içinde %	17,5%	15,1%	15,2%	
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	45	6709	6754	
		Engel içinde %	39,5%	43,9%	43,8%	
	İnşaat	Sayı	3	798	801	
		Engel içinde %	2,6%	5,2%	5,2%	
	Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	2	949	951	
		Engel içinde %	1,8%	6,2%	6,2%	
	Toplam		Sayı	114	15294	15408
			Engel içinde %	100,0%	100,0%	100,0%
İç Anadolu	İmalat	Sayı	71	6755	6826	
		Engel içinde %	35,1%	34,4%	34,5%	
	Bilgi ve iletişim	Sayı	3	560	563	
		Engel içinde %	1,5%	2,9%	2,8%	
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	31	2544	2575	
		Engel içinde %	15,3%	13,0%	13,0%	
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	76	7099	7175	
		Engel içinde %	37,6%	36,2%	36,2%	
	İnşaat	Sayı	12	1096	1108	
		Engel içinde %	5,9%	5,6%	5,6%	
	Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	9	1558	1567	
		Engel içinde %	4,5%	7,9%	7,9%	
	Toplam		Sayı	202	19612	19814
			Engel içinde %	100,0%	100,0%	100,0%
Karadeniz	İmalat	Sayı	45	4732	4777	
		Engel içinde %	39,5%	31,5%	31,5%	

	Bilgi ve iletişim	Sayı	0	174	174
		Engel içinde %	0,0%	1,2%	1,1%
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	20	3014	3034
		Engel içinde %	17,5%	20,0%	20,0%
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	41	5318	5359
		Engel içinde %	36,0%	35,4%	35,4%
	İnşaat	Sayı	3	982	985
		Engel içinde %	2,6%	6,5%	6,5%
	Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	5	818	823
		Engel içinde %	4,4%	5,4%	5,4%
	Toplam	Sayı	114	15038	15152
		Engel içinde %	100,0%	100,0%	100,0%
Güneydoğu Anadolu	Sektör İmalat	Sayı	36	3855	3891
		Engel içinde %	36,0%	33,7%	33,7%
	Bilgi ve iletişim	Sayı	3	163	166
		Engel içinde %	3,0%	1,4%	1,4%
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	7	1178	1185
		Engel içinde %	7,0%	10,3%	10,3%
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	42	4856	4898
		Engel içinde %	42,0%	42,4%	42,4%
	İnşaat	Sayı	5	628	633
		Engel içinde %	5,0%	5,5%	5,5%
Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	7	761	768	
	Engel içinde %	7,0%	6,7%	6,7%	
	Toplam	Sayı	100	11441	11541
		Engel içinde %	100,0%	100,0%	100,0%
Doğu Anadolu	Sektör İmalat	Sayı	20	3635	3655
		Engel içinde %	19,0%	34,0%	33,9%
	Bilgi ve iletişim	Sayı	2	178	180
		Engel içinde %	1,9%	1,7%	1,7%
	Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	Sayı	23	1590	1613
		Engel içinde %	21,9%	14,9%	14,9%
	Perakende ve Toptan Ticaret	Sayı	53	3973	4026
		Engel içinde %	50,5%	37,2%	37,3%
	İnşaat	Sayı	4	682	686
		Engel içinde %	3,8%	6,4%	6,4%
Mesleki ve Bilimsel Faaliyetler	Sayı	3	634	637	
	Engel içinde %	2,9%	5,9%	5,9%	
	Toplam	Sayı	105	10692	10797
		Engel içinde %	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2010-2020 döneminde engelli girişimcilerin ve diğer girişimcilerin seçilmiş sektörlerle göre bölgesel bazda durumları görülecektir. Marmara Bölgesi incelendiğinde söz konusu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 216 tane engelli girişimci bulunmaktadır. Bunun yanında 24151 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır. Marmara Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Ek olarak en az girişimde buldukları sektör ise inşaat sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ege Bölgesi incelendiğinde söz konusu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 114 tane engelli girişimci bulunmaktadır. İlâveten 14980 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır. Ege Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Bununla birlikte en az girişimde buldukları sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Akdeniz Bölgesi incelendiğinde söz konusu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 114 tane engelli girişimci bulunmaktadır. Bunun yanında 15294 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Bununla birlikte en az girişimde buldukları sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. İç Anadolu Bölgesi incelendiğinde bu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 202 tane engelli girişimci bulunmaktadır. Bunun yanında 19612 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır. İç Anadolu Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Diğer yandan en az girişimde buldukları sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadeniz Bölgesi incelendiğinde söz konusu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 114 tane engelli girişimci bulunmaktadır. Bunun yanında 15038 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nde engelli girişimcilerin en fazla imalat sektöründe faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Bir başka husus, engelli olmayan girişimcilerin ise en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Diğer yandan engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en az girişimde buldukları sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi incelendiğinde söz konusu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 100 tane engelli girişimci bulunmaktadır. Ek olarak 11441 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Bununla birlikte en az girişimde buldukları sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi incelendiğinde söz konusu dönemde seçilen sektörlerde faaliyet gösteren toplam 105 tane engelli girişimci bulunmaktadır. Bunun yanında 10692 tane engelli olmayan girişimci bulunmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'nde engelli ve engelli olmayan girişimcilerin en fazla perakende ve toptan ticaret sektöründe girişimde buldukları görülmektedir. Bununla birlikte en az girişimde buldukları sektör ise bilgi ve iletişim sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. SONUÇ

Yapılan bu çalışmada engelli birey olgusu çeşitli yönleriyle ele alınmaya çalışılmış, bu noktada engelli bireylerin sosyal ve toplumsal hayatta yaşadıkları birçok sorun olduğu ifade edilmeye gayret edilmiştir. Burada söz konusu bu sosyal ve toplumsal sorunları ortaya çıkaran temel argümanın ekonomik problemler olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmada bahsedilen engelli bireylerin en temel problemi olarak görülen istihdam alanının dışına itilmelerine yönelik olarak sunulan çözüm ise girişimcilik olgusudur. Girişimcilik olgusu üzerine gerek ulusal gerekse uluslararası literatürde birçok çalışma yapılmasına karşın engelli girişimciliği konusunun çok fazla göz önüne alınmadığı veya yapılan çalışmalarında engelli girişimciliğinin artırılması bağlamında oldukça yüzeysel kaldığı tespit edilmiştir. Girişimcilik faaliyeti yeni iş sahaları oluşturması neticesinde hem işsizlik sorununu ortadan kaldırmakta hem de milli gelirden olumlu iyileşmeler yapabilmektedir. Bu durumda kalkınmaya yardımcı olabilmektedir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan diğer bir sonuç da hem engelli girişimcilerde hem de engelli olmayan girişimcilerde bilgi ve iletişim sektörüyle mesleki ve bilimsel faaliyetler sektöründe girişimcilik faaliyetinin diğer sektörlerle göre geri planda kalmış olmasıdır. Engellilik olgusuna ve engelli girişimciliğe yönelik olarak ulaşılabilen verilerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle gerek KOSGEB gerek diğer kuruluşlar tarafından engelliliğe ve makroekonomi bağlamında engelli girişimciliğe yönelik olarak kayıt altına alınan veri setlerinin iyileştirilmesi ve daha sağlıklı bir sonuç ortaya konulabilmesi için geniş bir perspektiften bakılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağca, V., & Yumuşakipek, H. D. (2015). Günümüzde Girişimcilik Trendini Yükselten Güçler. E. Kaygın, & B. Güven içinde, Girişimcilik Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular (s. 11-33). İstanbul: Siyahinci Akademi.
- Aköğretmen, M., & Orhan, S. (2020). Engelli İstihdamında Bir Alternatif Olarak Engelli Girişimciliği. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), 236-256.
- Altunok Habalı, Z. (2019). Engellilerin İstihdam Edilebilirliğine Yönelik Nitel Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.
- Anbarlı Bozatay, Ş., & Ayyıldız, M. T. (2018). Türkiye'de Engellilerin İstihdam Sorunlarına Yönelik Kamu Politikaları. Kesit Akademi Dergisi, 4(14), 75-93.
- Arslan, H., & Altıntaş, G. (2014). Engellilerin Çalışma Yaşamına Katılımını Arttırarak Toplumla Kaynaşmalarını Sağlamayı Hedefleyen Bir Model Önerisi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 165-186.
- Aydın, H. İ. (2017). Girişimciliğin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmadaki Rolü: Seçilmiş AB Ülkeleri Üzerine Panel Veri Analizi (2001-2015). Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(13), 373-392.
- Balcazar, F. E., Kuchak, J., Dimpfl, S., Sariepella, V., & Alvarado, F. (2014). An Empowerment Model of Entrepreneurship for People with Disabilities in the United States. Psychosocial Intervention, 23, 145-150.
- Bozkurt, Ö., Çatı, K., Bilgin, Y., & Baş, A. (2015). Girişimcilerin Sektör Tercihlerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi: Düzce Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2), 67-84.
- Çetin, B. I. (2017). Sanayi Devrimi'nden 21. Yüzyıla Batı Dünyasında Engellilik. Sosyal Güvenlik Dergisi, 7(1), 91-121.

- Doğan, S. (2015). Girişimcilik. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Dragic, M., & Kastratovic, E. (2016). Importance of Inclusion of Persons with Disabilities in an Entrepreneurial Environment. *Entrepreneurship: Types, Current Trends and Future Perspectives*, 57-72.
- Durmaz, Ş. (2017). Engellilik ve İşgücü Piyasası İlişkisi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(15), 249-275.
- Eren, A. (2010). Engellilerin İş Yerlerinde Çalıştırılması İçin Yapılabilecekler Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Ertürk, K. L., Şimşek, A., Songür, D. G., & Şengül, G. (2014). Türkiye'de Engelli Farkındalığı ve Engelli Bireylerin Adalete Web Erişebilirlikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 15(2), 375-395.
- Genç, Y., & Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 363-393.
- Gönülaçan, A. (2016). Türkiye'de Engelli İstihdamı ve İşverenlerin Engelli İstihdamına Yönelik Tutumları: Trabzon Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.
- Hüseyinli, N., Göçmen, S., & Nasibov, D. (2017). Çalışma Hayatında Engelli Haklarına İlişkin Yasal Düzenlemeler ve Engellilerin Haklara İlişkin Farkındalıkları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(6), 138-152.
- Kayıhan, H., & Köse, B. (2018). Türkiye'de ve Dünyada Mesleki Rehabilitasyon. *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*, 3(1), 30-41.
- Köksal, A. (2010). Türkiye'de Engelli İstihdamı ve Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Küçükali, A. (2015). Engellilere Uygulanan Sosyal Yardımlar. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(35), 100-115.
- Manzanera-Román, S., & Señán, G. B. (2019). The Type of Disability as a Differential. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22(2), 1-6.
- Maritz, A., & Laferrriere, R. (2016). Entrepreneurship and Self-employment for People with Disabilities. *Australian Journal of Career Development*, 25(2), 45-54.
- Nazlı, A. (2012). "Öteki Beden" Bir Ötekilik Biçimi Olarak Engelli Beden ve Engellilik. *Sosyoloji Dergisi*(27), 15-32.
- Özdevecioğlu, M., & Karaca, M. (2015). Girişimcilik ve Girişimci Kişilik Kavram ve Uygulama. Konya: Eğitim.
- Raudsaar, M., & Kaseorg, M. (2013). Social Entrepreneurship as an Alternative for Disabled People. *GSTF Journal on Business Review*, 2(3), 120-125.
- Rozali, N., & Abdullah, S. (2017). Challenges Faced by People with Disability for Getting Jobs: Entrepreneurship Solution for Unemployment. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(3), 333-339.
- Selek Öz, C., & Orhan, S. (2012). Özürlü İstihdam Yöntemlerinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(2), 36-48.
- Şişman, Y. (2011). Türkiye'de Özürlülere Yönelik Yasal Düzenlemeler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(60), 169-221.
- Şişman, Y. (2012). Özürlülük Alanında Kullanılan Kavramlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(28), 69-85.
- Tokol, A., & Alper, Y. (2015). Sosyal Politika. Bursa: Dora.